

Emnenr. 1. - *And og plog*Fylke: *Vest-Agder*

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: *Sprangereid*Emne: *And og plog*

Bygdelag:

Oppskr. av: *Olav Jan Gohre*Gard: *Esare*(adresse): *Sprangereid*G.nr. *155* Br.nr. *16*

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Vesentlig etter samtale med eldre folk først omkring 1870-80.

SVAR

1.-12. *Har ikke fått greid på at and har vært brukt her på gården*

13. *Nå brukes bare moderne jernsmidde ploger.*

Her på gården var utskifling i årene 1888-92. Litt før den tid var de begynt å bruke jernsmidde plojer endel.

De eldre ploger blei smidd av smeder i bygda.

Utker det jeg har fått opplyst av folk som er født år 1870 skal den første jernkjøpte plog her på gården blitt tatt i bruk omkring 1878.

14. *Plog nr. 8-9-11 og 15. har vært brukt her på gården. På de fleste ploger var den ikke midtmen flat.*

Utskjåla var helt av tre, med jernbeslag på spissen. Senere da plojerne blei laget av jern, blei også sålun av jern. Da plojerne blei av jern, blei utskjåla mer rund. Deurlags gamle ploger måtte en gå på siden på åkeren og styre med begge hender.

15. De pleide bruke en spade eller bare foten og grave, av maldra av veltefjåla. Denne pleide de ikke feste til ploegen, men en av de som var med og arbeidet på åkeren bragte den til pløgekaren, når han trengte den.

16. Den blei velta til den siden som

veltefjåla er.

17. Har ikke hørt noe om det.

18. Nei en hadde bare høyreploegen.

19. Omkring - 8-10 tommer.

Der var ikke noe på de gamle tre ploegen. Dessuten de pleide for grunnst måtte den som styrt hestene brø på skruingen som gikk på ploegen til skjotens for å holde den under. Dybden som skulle pløges blei mye regulert av lengden på pløgestrengen.

20. Der blei mye brukt viskell på flere av de gamle typer ploegen.

21. Nei, har ikke hørt noe om det.

22. De pleide kjøre den i den alminnelige kortkjøre som de brukte å kjøre ut gjødsel i.

23. Har ikke fått greie på at disse navn har vært brukt.

- Ordet plog har vært brukt her på gården. Noen sa og sei enda plauen - en plau - andre sier

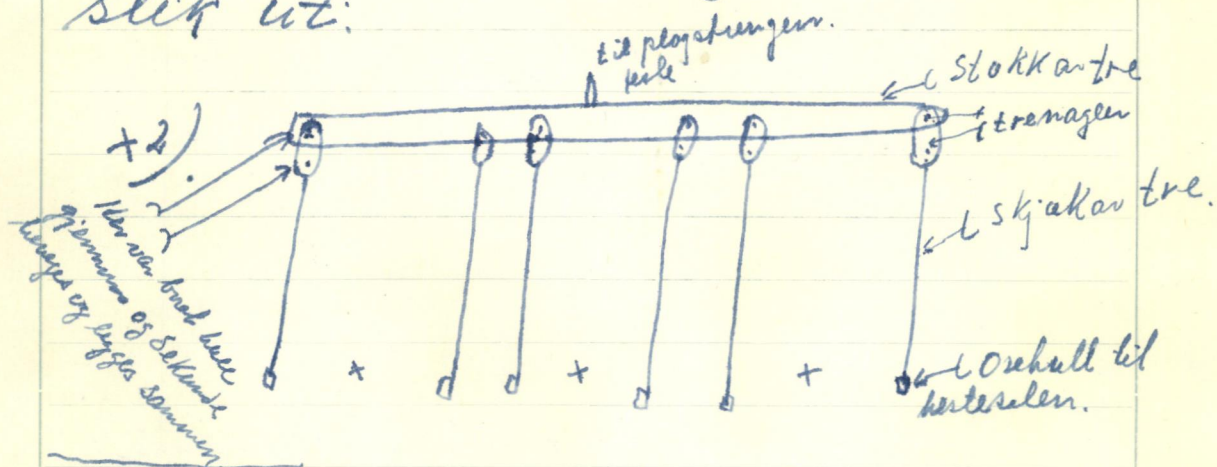
ploegen eller plog. Det er helst av eldre tid og nå plauen brukes

Bomme m.I. Fylke: Vest-Agder
 Bomme: And og plog. - Herad: Spangereid

opskrevet av: Oluf Jarl Lohre - gars: Gare
 av: Spangereid 4. m. 1885 b. m. 16.

I den tiden de brukte de gamle plogene her på gården til omkring århundre skiftet. (1900) gjorde ikke disse plogene særlig godt arbeid. Molda blei oftest bare målet foran netteljøla og åkeren blei da svært ujavn. De pleide da å gjøre noe som de kalte for å "særeia" åkeren for å få den javn. Etter hver for som blei ploget gikk en person på hver side av åkeren med en spade og jærnet ut ploguren for å åkeren skulde bli slett. Særlig til kam-åker var "særeinga" riktigst. Det var mye kvinnfolk de brukte til å "særeia". Dagloinna for kvinnulka omkring århundreskiftet var for særeinga omkring 80 år. Omkring 1870 har en mann fortalt mig at lønna var 12 skilling (40 år) dagen og kosten. For å sette de gamle ploger brukte de

3 hester fram. Skjåkene eller skoglene som de Arø i har et særskilt navn som kalles "homla". Der var arbeidet av tre og så ombrent slik ut:

*) Der kypene står plasseres hestene.

Såringa blei ikke helt slutt med omgangen fra de gamle kypene til de nye jernploget. Det var først da de nye jernploget blei mer fullkomne og kunde velte jorden penere og jernere det blei helt slutt med a "såringa". Det har ikke vært utført såring her på gården de siste 46 år.

Blant de yngre som vokser op nu er der nu ingen som vet hvor ordet "såringa" menes eller betyr.

x2). En slik skogle, lit. 3 hester kaltes en 3 homla. Til 2 hester kaltes det en 2 homla.
Følgelig ordet homla i denne forbindelse er opstått net jeg ikke.